

Інклюзивне навчання

Інформуємо щодо особливостей організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти та закладах дошкільної освіти у 2026/2027 навчальному році де безпека, інклюзивність, психологічна підтримка дітей з ООП та цифрова гігієна визначені ключовими державними пріоритетами.

Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) на 2026/2027 навчальний рік регулюється [Постановою Кабінету Міністрів України № 847 від 01.07.2026](#) та інструктивним [Листом МОН України № 1/16209-26 від 28.07.2026](#) (URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-orhanizovanyi-pochatok-20262027-navchalnoho-roku-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity>). Головним пріоритетом залишається безкомпромісне забезпечення життя і здоров'я учасників освітнього процесу в поєднанні з безбар'єрним доступом до якісної освіти з урахуванням потреби у формуванні безпечного та інклюзивного освітнього середовища в умовах воєнного стану.

Діяльність закладів дошкільної освіти (ЗДО) базується на впровадженні нової редакції [Закону України «Про дошкільну освіту» № 3788-IX](#), а також положеннях [Міністерства освіти і науки України](#). Головним пріоритетом залишається безпека дітей та адаптація освітнього процесу до умов воєнного стану (спільний лист МОН та МОЗ України від 04.08.2026 № 1/16742-26/03.1.0/42834/2-26 «Про забезпечення охорони здоров'я вихованців у закладах дошкільної освіти» URL: <https://osvita.ua/legislation/doshkilna-osvita/97531/>).

Ключовим завданням для керівників закладів освіти є підготовка інфраструктури до стабільної роботи в умовах безпекових ризиків та можливих блекаутів (лист МОН №1/10243 – 26 від 14.05.2026 р. «Про підготовку закладів освіти до нового навчального року та проходження осінньо-зимового періоду 2026/27 року» URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/civilniy-zahist/2026/14-05/1list-mon-vsime-rekomendaciyi-po-pidgotovci-zakladiv-osviti-2026-27.pdf>).

Організації інклюзивного навчання

Організація інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) у 2026/2027 навчальному році здійснюється згідно [постанови КМ України №129 від 05.02.2026 р.](#) «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» з 1 серпня 2026 року діють оновлені правила та законодавчі зміни, які оптимізують підтримку дітей з особливими освітніми потребами (ООП) (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2026-%D0%BF#Text>).

- *Створення умов для організації інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами. Зарахування учнів з ООП до закладу освіти здійснюється відповідно до [порядку зарахування, відрахування та переведення](#)*

учнів до державних та комунальних закладів освіти для здобуття повної загальної середньої освіти, затвердженого МОН.

У період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану для організації інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами (зокрема з числа тих, що вимушено змінили адресу задекларованого/zareєстрованого місця проживання (перебування) внаслідок збройної агресії Російської Федерації проти України) батьки (один з батьків) або інші законні представники (один із законних представників) подають до закладу освіти особисто, поштою або через визначену засновником закладу освіти електронну комунікаційну систему копії документа, що посвідчує особу (в разі наявності), та висновку інклюзивно-ресурсного центру про комплексну психолого-педагогічну оцінку розвитку дитини.

Керівник закладу освіти на підставі заяви про зарахування/організацію інклюзивного навчання, поданої одним з батьків (інших законних представників) учня з особливими освітніми потребами особисто, поштою або через визначену засновником закладу освіти електронну комунікаційну систему, висновку інклюзивно-ресурсного центру утворює інклюзивний клас та організовує інклюзивне навчання з урахуванням рівня підтримки, рекомендованого інклюзивно-ресурсним центром.

Інклюзивний клас утворюється в обов'язковому порядку за наявності однієї такої заяви для учнів, які потребують другого - п'ятого рівня підтримки. Для учнів, які потребують першого рівня підтримки, інклюзивний клас не утворюється.

- *П'ять рівнів підтримки.* Оновлений Порядок чітко розмежовує фінансування та кадрове забезпечення відповідно до п'яти рівнів підтримки.

- *I рівень.* Базова допомога силами самої школи для дітей із тимчасовими або незначними труднощами (без залучення асистента вчителя та додаткової субвенції).

- *II–V рівні.* Посилений індивідуальний супровід. Що вищий рівень, то більше виділяється годин на спеціальні заняття і технічні засоби. На цих рівнях обов'язково залучається асистент вчителя та передбачають виділення коштів на корекційно-розвиткові заняття.

- *Граничне наповнення.* В одному класі може навчатися не більше 1 учня з 4–5 рівнем підтримки, або до 2 учнів із 3-м рівнем, або до 3 учнів із 2-м рівнем (в умовах воєнного стану та в громадах з однією школою можливі виключення).

- *Ліміти наповнюваності.* Кількість учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі повинна становити не більше трьох осіб, з яких:

- не більше одного учня, який потребує четвертого чи п'ятого рівня підтримки;
- не більше двох учнів, які потребують третього рівня підтримки;
- не більше трьох учнів, які потребують другого рівня підтримки.

Учні, які потребують першого рівня підтримки, розподіляються між класами без урахування кількості таких осіб. Ця норма застосовується також під час формування з'єднаного класу (класу-комплекту).

За умови наявності в населеному пункті одного закладу освіти кількість учнів, визначена цим пунктом, не застосовується.

У період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану гранична кількість учнів з особливими освітніми потребами, які потребують четвертого чи п'ятого рівня підтримки, становить не більше двох осіб в одному інклюзивному класі, кількість учнів, які потребують другого чи третього рівня підтримки, - не більше п'яти осіб в одному інклюзивному класі.

Заклад освіти не може відмовити в організації інклюзивного навчання учня з особливими освітніми потребами та утворенні інклюзивного класу.

У разі перевищення визначеної цим пунктом кількості учнів з особливими освітніми потребами та відсутності можливості відкриття додаткового інклюзивного класу орган, у сфері управління якого перебуває заклад освіти, пропонує батькам (іншим законним представникам) учнів перелік закладів освіти, максимально доступних і наближених до місця їх проживання (перебування), а також сприяє зарахуванню дітей з особливими освітніми потребами до обраних батьками (іншими законними представниками) закладів освіти.

- *Вимоги до команди психолого-педагогічного супроводу.* Для учнів, які потребують підтримки в освітньому процесі, керівник закладу освіти утворює команду психолого-педагогічного супроводу та забезпечує її роботу в закладі освіти.

До складу команди супроводу залучаються фахівці інклюзивно-ресурсного центру.

Організація роботи команди супроводу здійснюється на підставі локального положення закладу освіти, розробленого відповідно до [Примірного положення про команду психолого-педагогічного супроводу](#) дитини з особливими освітніми потребами (ООП), затвердженого [МОН України](#). Цей нормативний документ визначає чіткі стандарти формування, завдання та регламент діяльності Команди супроводу в закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) ([URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text](https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0787729-25#Text)).

У період воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану засідання команди супроводу можуть проходити в режимі реального часу (он-лайн) та/або у змішаному очно-дистанційному форматі.

Освітній процес для учнів з особливими освітніми потребами у закладі освіти організовується з урахуванням висновку інклюзивно-ресурсного центру, категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів), ступеня їх прояву, рівня підтримки, визначеного згідно з [додатком 1](#), та індивідуальної програми розвитку.

Для надання підтримки учням, у яких виникають труднощі під час навчання, керівник закладу освіти на підставі письмової заяви одного з батьків (іншого законного представника) учня, що складається в довільній формі, та рішення команди супроводу про надання підтримки, зафіксованого у протоколі оцінки потреби учня в наданні підтримки у закладі освіти за формою згідно з [додатком 2](#), або висновку інклюзивно-ресурсного центру приймає рішення про надання підтримки першого рівня.

Припинення надання підтримки першого рівня здійснюється за рішенням команди супроводу та/або письмовою заявою одного з батьків (іншого законного представника) учня.

- *Індивідуальна програма розвитку (ІПР).* З метою забезпечення індивідуалізації освітнього процесу для учнів з особливими освітніми потребами, які потребують підтримки першого-п'ятого рівня, відповідно до висновку інклюзивно-ресурсного центру та/або результатів оцінки командою супроводу потреби учня в наданні підтримки та індивідуальної програми реабілітації дитини з інвалідністю (за наявності) протягом місяця складається індивідуальна програма розвитку.

Індивідуальна програма розвитку розробляється командою супроводу, склад якої затверджується наказом керівника закладу освіти, підписується всіма членами команди супроводу, зокрема одним з батьків (іншим законним представником) учня, та затверджується керівником закладу освіти.

Індивідуальна програма розвитку складається на навчальний рік, переглядається не рідше ніж двічі на рік (за потреби частіше) з метою її коригування.

Індивідуальна програма розвитку зберігається в особовій справі учня не менше ніж три роки, а також обліковується у системі автоматизації роботи інклюзивно-ресурсних центрів.

За потреби батьки (інші законні представники) учня можуть отримати копію індивідуальної програми розвитку.

У разі відрахування, переведення учня до іншого закладу освіти копія індивідуальної програми розвитку подається батьками (іншими законними представниками) учня до закладу освіти, де він продовжить здобуття освіти.

У разі відвідування учнем з інвалідністю реабілітаційної установи індивідуальна програма розвитку узгоджується з індивідуальним планом комплексної реабілітації (абілітації) в такій установі.

Індивідуальна програма розвитку для учнів з особливими освітніми потребами, які потребують підтримки першого рівня, складається у визначеній закладом освіти формі та повинна містити загальну інформацію про учня, інформацію про особливості та динаміку його розвитку, особливості засвоєння

освітньої програми (її окремих освітніх компонентів) та потреби в її адаптації, виборі методів, прийомів та засобів навчання, навчальних матеріалів.

Форма індивідуальної програми розвитку для учнів з особливими освітніми потребами, які потребують підтримки другого - п'ятого рівня, визначена у додатку 3.

- *Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги.* Надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг (допомоги) учням з особливими освітніми потребами здійснюється відповідно до індивідуальної програми розвитку з урахуванням рекомендацій інклюзивно-ресурсного центру.

Психолого-педагогічні послуги спрямовуються на організацію освітнього процесу та забезпечення розвитку учнів з особливими освітніми потребами і надаються педагогічними працівниками закладу освіти та/або додатково залученими фахівцями. Надання таких послуг може здійснюватися у формі індивідуальних та/або групових занять.

Корекційно-розвиткові послуги (допомога) надаються у формі занять, які проводяться фахівцями із числа педагогічних працівників, посади яких введено до штатного розпису закладу освіти, та/або додатково залученими фахівцями, які здобули вищу освіту ступеня/освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавра, спеціаліста або магістра за спеціальностями «Спеціальна освіта (за спеціалізаціями)», «Корекційна освіта (за нозологіями)», «Дефектологія».

Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття можуть проводитися в індивідуальній чи груповій формі, яка визначається командою супроводу з урахуванням категорії (типу) особливих освітніх потреб (труднощів) учня, зазначених у висновку інклюзивно-ресурсного центру.

Кількість учнів з особливими освітніми потребами під час групових занять становить від двох до шести з урахуванням їх індивідуальних особливостей розвитку.

Для проведення занять у груповій формі можуть утворюватися міжкласні групи.

Тривалість індивідуальних психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять становить від 20 до 25 хвилин, а групових - від 35 до 40 хвилин.

Керівник закладу освіти або уповноважена ним особа складають та затверджують розклад проведення (надання) психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг).

Розклад таких занять (послуг) складається з дотриманням вимог санітарного законодавства з урахуванням індивідуальних особливостей розвитку учнів, узгоджується з розкладом уроків класу та затверджується керівником закладу освіти і не може призводити до перевантаження учнів.

Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття не враховуються під час визначення гранично допустимого навантаження учнів.

- *Журнал обліку проведення (надання) психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг).* Факт проведення (надання) психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг) фіксується у журналі обліку проведення (надання) психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг), форма якого визначена у [додатку 3-1](#) до Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2017 р. № 88 (Офіційний вісник України, 2017 р., № 19, ст. 531; 2025 р., № 91, ст. 6384).

Зазначений журнал ведеться в паперовій або електронній формі відповідальними працівниками.

Батьки (інші законні представники) учня підтверджують факт проведення (надання) психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг) у паперовій або електронній формі.

- *Ресурсна кімната (ресурсний осередок).* Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття можуть проводитися у ресурсній кімнаті (ресурсному осередку), медіатеці закладу освіти тощо.

Для учнів, які потребують тимчасового психологічного розвантаження або усамітнення, в ресурсній кімнаті (ресурсному осередку) створюється окрема зона, яка використовується незалежно від розкладу занять.

Ресурсна кімната (ресурсний осередок) може використовуватися усіма учнями закладу освіти.

Учні можуть перебувати в ресурсній кімнаті (ресурсному осередку) та медіатеці винятково у супроводі педагогічних працівників, асистента учня або залученого фахівця, який проводить додаткові психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові заняття.

- *Оплата праці фахівців.* Умови оплати праці фахівців за проведення (надання) психолого-педагогічних і корекційно-розвиткових занять (послуг) та перелік фахівців, які можуть їх проводити (надавати) у закладах освіти, визначено Порядком та умовами надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами ([URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF#n8](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/88-2017-%D0%BF#n8)).

- *Індивідуальний навчальний план.* Для учнів з особливими освітніми потребами, які потребують підтримки другого - п'ятого рівня, складається індивідуальний навчальний план (за потреби).

Індивідуальний навчальний план повинен містити найменування закладу освіти, прізвище та власне ім'я учня, клас, в якому він навчається; перелік навчальних предметів (інтегрованих курсів), загальний обсяг навчального навантаження та кількість годин на тиждень для вивчення навчального предмета

(інтегрованого курсу), кількість годин корекційно-розвиткових занять за напрямами, а також гранично допустиме тижневе навантаження на учня.

Індивідуальний навчальний план складається командою супроводу за участю педагогічних працівників, які викладають навчальні предмети (інтегровані курси), затверджується керівником закладу освіти та підписується одним з батьків (іншим законним представником) учня.

- *Адаптація та/або модифікації змісту навчальних предметів.*

Інклюзивне навчання учнів здійснюється відповідно до освітньої програми закладу освіти з використанням адаптації та/або модифікації змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів) з урахуванням їх особливих освітніх потреб та особистісно орієнтованого спрямування освітнього процесу.

Адаптація/модифікація змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів) здійснюється педагогічними працівниками, які викладають навчальні предмети (інтегровані курси), протягом навчального року.

Інформація про адаптацію/модифікацію змісту навчальних предметів (інтегрованих курсів), очікувані результати навчання та особливості проведення оцінювання оформлюється згідно з [додатком 4](#) та додається до протоколу підсумкового засідання команди супроводу.

Для уникнення плутанини в освітньому процесі нормативно закріплено різницю між двома підходами до навчання дитини з ООП.

Адаптація змісту навчального предмета (інтегрованого курсу) - зміна методів і способів навчання, рівня складності завдань з урахуванням індивідуальних потреб учнів з особливими освітніми потребами без зміни загального обсягу навчального навантаження та очікуваних результатів навчання.

Модифікація змісту навчального предмета (інтегрованого курсу) - зміна змісту (шляхом спрощення, виключення, об'єднання тощо) навчання з урахуванням особливих освітніх потреб учнів із зміною загального обсягу навчального навантаження та очікуваних результатів навчання.

- *Асистента вчителя.* У разі утворення інклюзивного класу до штатного розпису закладу освіти вводиться посада асистента вчителя, посадові обов'язки якого визначаються його посадовою інструкцією, що затверджується керівником закладу освіти відповідно до вимог законодавства.

- *Асистент учня.* В освітньому процесі індивідуальні соціальні та соціально-побутові потреби учня з особливими освітніми потребами забезпечує асистент учня. Асистентом учня може бути один з батьків (інший законний представник), особа, уповноважена ним, або соціальний робітник, що надає соціальну послугу із супроводу під час інклюзивного навчання.

- *Група подовженого дня.* За наявності заяв батьків дітей з особливими освітніми потребами (ООП) створюються інклюзивні або спеціальні групи подовженого дня. Головним документом є Порядок створення груп подовженого

дня у державних і комунальних закладах загальної середньої освіти, затверджений наказом МОН України № 677 (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0865-18#Text>).

- *Асистент вихователя.* Відповідно до оновленого законодавства та нормативних документів [Міністерства освіти і науки України](#), особистісно орієнтоване спрямування освітнього процесу в інклюзивній групі подовженого дня (ГПД) для учнів з особливими освітніми потребами четвертого і п'ятого рівня підтримки та учнів з інтелектуальними, соціоадаптаційними труднощами другого - п'ятого рівня підтримки в інклюзивній групі подовженого дня забезпечує асистент вихователя (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2026-%D0%BF#Text>).

- *Тривалість здобуття початкової та базової середньої освіти.* Тривалість здобуття початкової та базової середньої освіти учнями з особливими освітніми потребами може бути продовжена відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 квітня 2003 р. [№ 585](#) «Про встановлення тривалості здобуття повної загальної середньої освіти особами з особливими освітніми потребами у закладах загальної середньої освіти»

(URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/585-2003-%D0%BF#Text>).

- *Оцінювання результатів навчання.* Оцінювання результатів навчання учнів з особливими освітніми потребами (ООП) здійснюється за загальною системою та критеріями, затвердженими Міністерством освіти і науки України, але обов'язково з урахуванням індивідуального навчального плану (ІНП) та психофізичних можливостей дитини. (URL: <https://mon.gov.ua/news/novi-metodychni-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-uchniv-z-oop>).

- *Документи про освіту.* Після завершення навчання учні з особливими освітніми потребами відповідно до рівня здобутої загальної середньої освіти отримують документи про освіту державного зразка згідно із зразками документів про загальну середню освіту, затвердженими МОН (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/129-2026-%D0%BF#Text>).

Організація інклюзивного навчання у закладах дошкільної освіти (ЗДО) у 2026/2027 навчальному році здійснюється відповідно листа МОН № 1/17680-26 від 17.08.2026 (URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-metodychni-rekomendatsii-shchodo-orhanizatsii-diialnosti-zakladiv-doshkilnoi-osvity-u-20262027-navchaln>), Закону України «Про дошкільну освіту» та базового Порядку, затвердженого Постановою КМУ № 530 (із суттєвими змінами, внесеними [Постановою КМУ № 1036](#) (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/530-2019-%D0%BF#Text>)).

- *Обов'язковість створення інклюзивних груп.* Дитячий садок зобов'язаний утворити інклюзивну групу у разі звернення одного з батьків дитини з особливими освітніми потребами (ООП) та надання висновку інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ).

- *Гнучкі правила комплектування.* Кількість дітей з ООП в одній групі залежить від їхніх рівнів підтримки, а саме:
 - не більше 1 дитини — якщо вона потребує найважчого IV або V рівня підтримки;
 - не більше 2 дітей — з III рівнем підтримки;
 - не більше 3 дітей — з II рівнем підтримки.
- *Особливості воєнного стану.* У період дії воєнного стану Порядок дозволяє перебування в одній інклюзивній групі до двох дітей, які потребують IV або V рівня підтримки, для забезпечення безперервності освіти в безпечних регіонах.
- *П'ять рівнів підтримки та їх забезпечення.* Залежно від висновку ІРЦ, дитині призначається один із п'яти рівнів підтримки, який забезпечує різні умови:
 - *I рівень* — незначні пристосування середовища, за потреби — заняття з логопедом, навчання за загальним розкладом групи.
 - *II рівень* — адаптований розклад, допомога асистента вихователя, надання 1–2 корекційних занять на тиждень.
 - *III рівень* — адаптація освітньої програми, допомога асистента вихователя та асистента дитини (за потреби), 3–4 корекційні заняття на тиждень.
 - *IV рівень* — модифікація або адаптація програми, наявність асистентів, 5–6 корекційних занять на тиждень.
 - *V рівень* — найвищий ступінь підтримки, індивідуальний супровід, модифікація програми, 3–4 корекційні заняття на тиждень.
- *Команда супроводу.* Команда супроводу створюється окремо для кожної дитини з особливими освітніми потребами (ООП) одразу після її зарахування до закладу на підставі висновку Інклюзивно-ресурсного центру (ІРЦ) та заяви батьків. Згідно з нормами Міністерства освіти і науки України, діяльність команди чітко регламентується спеціальним [Положенням про команду супроводу](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1982-24#Text) (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1982-24#Text>).
- *Індивідуальна програма розвитку (ІПР).* Команда складає ІПР для дитини протягом 2 тижнів з моменту зарахування. Цей документ переглядають щонайменше двічі на рік.
- *Введення посади асистента вихователя.* У штатний розпис інклюзивної групи обов'язково вводиться асистент вихователя (1 ставка на групу).
- *Участь асистента дитини.* Якщо дитина має глибокі труднощі (соціально-побутові потреби), до групи допускається асистент дитини (один із батьків або уповноважена особа/соціальний працівник) за договором із ЗДО.
- *Облаштування ресурсної кімнати.* У закладі створюється окрема ресурсна кімната або спеціальний ресурсний осередок. Вони необхідні для психоемоційного розвантаження дитини та проведення індивідуальних корекційних занять.

- *Корекційні заняття.* Тривалість індивідуальних занять становить 15–25 хвилин, групових — 20–30 хвилин. Вони фінансуються за рахунок субвенції з державного та місцевого бюджетів.

- *Розширення сфери дії.* Оновлені правила поширюються не лише на комунальні та державні дитсадки, а й на дошкільні підрозділи інших юридичних осіб та ФОП, які надають послуги у сфері дошкільної освіти.

Створення інклюзивного освітнього середовища

Створення освітнього середовища для закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) з інклюзивним навчанням у 2026/2027 навчальному році базується на суттєвих оновленнях законодавства, зокрема на [Постанові КМУ № 129 від 05.02.2026 року](#), яка набрала чинності 1 серпня 2026 року. Також враховуються свіжі інструкції [Листа МОН № 1/16209-26 від 28.07.2026 року](#) щодо організованого початку нового навчального року. Головним пріоритетом залишається безпека, психологічний комфорт та максимальна безбар'єрність середовища відповідно до Національної стратегії безбар'єрності (URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>).

Організація безбар'єрного середовища в ЗЗСО є обов'язковою умовою, яка перевіряється під час моніторингів якості освіти.

- *Фізичний доступ.* Наявність капітальних пандусів із правильним кутом нахилу або підйомників на входах до закладу.

- *Навігація.* Встановлення тактильної плитки, маркування першої й останньої сходинки яскравим (жовтим) кольором, дублювання написів шрифтом Брайля.

- *Санітарні зони.* Облаштування щонайменше однієї адаптованої гігієнічної кімнати для осіб з інвалідністю (поручнями, кнопками виклику, спеціальною сантехнікою).

- *Зонування приміщення.* Інклюзивний клас має бути гнучким трансформаційним простором. Виділення робочої зони для загального навчання, інтерактивної зони для роботи в групах та індивідуального місця учня з особливими освітніми потребами (ООП).

- *Робоче місце учня з ООП.* Спеціальні парти з регулюванням висоти та нахилу стільниці. Забезпечення безперешкодного проїзду на кріслі колісному між рядами.

- *Місце асистента вчителя.* Розташування меблів повинно дозволяти асистенту перебувати поруч із дитиною, не заважаючи іншим учням і не відволікаючи їх.

- *Ресурсна кімната (ресурсний осередок)* — спеціально облаштована кімната (частина кімнати), яка може бути створена у приміщенні об'єкта фонду захисних споруд цивільного захисту для розвитку, гармонізації психоемоційного

стану та психологічного розвантаження, проведення (надання) індивідуальних та/або групових психолого- педагогічних та корекційно-розвиткових занять (послуг). Space-management (управління простором) кімнати передбачає поділ на дві основні зони:

- *навчальна зона*, що облаштовується місцями для індивідуальних і підгрупових занять. Тут працюють дефектологи, логопеди та психологи, використовуючи корекційне обладнання;

- *релаксаційна (сенсорна) зона*, що призначена для зняття психоемоційного напруження учнів. Обладнується сухими басейнами, пуфами-мішками, сенсорними доріжками, обважненими ковдрами та аудіосистемами для релаксації (URL: <https://mon.gov.ua/news/mon-udoskonaliuie-orhanizatsiiu-inkliuzyvnoho-navchannia-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity>).

- *Медiateка* - бібліотека цифрових носіїв інформації або комп'ютерного та мультимедійного обладнання, підключеного до Інтернету, що використовується під час освітнього процесу.

Основні функції медіатеки:

- *доступність інформації*: забезпечує учнів цифровим контентом, паперовими, електронними та аудіокнигами;

- *соціалізація*: створює неформальні умови для спілкування, спільного навчання та ігор дітей з ООП (особливими освітніми потребами) та їхніх однолітків;

- *психологічна підтримка*: слугує місцем для консультацій з психологами, логопедами та педагогами;

- *коворкінг*: працює як зона для групових проєктів, дискусій та самостійної роботи з гаджетами (URL: <https://www.poltav-oblosvita.gov.ua/inklyuzivna-osvita/resursna-kimnata-ta-mediateka.html>).

Створення інклюзивного освітнього середовища у закладах дошкільної освіти (ЗДО) у 2026/2027 навчальному році базується на виконанні чинної редакції Порядку організації інклюзивного навчання в ЗДО, затвердженої [Постановою КМУ № 1036](#) та актуальних [Методичних рекомендаціях МОН від 17.08.2026 р. № 1/17680-26](#)

Простір дитсадка має забезпечити абсолютну безбар'єрність, упровадження універсального дизайну й розумного пристосування та надання дитині підтримки відповідно до її індивідуального рівня потреб.

Для забезпечення всебічного розвитку дитини простір групи та закладу розділяється на функціональні локації за принципами [Освітньої безбар'єрності](#).

- *Архітектурна та фізична доступності освітнього простору*. Головні складові: відсутність порогів, наявність пандусів, кнопок виклику, розширених дверних прорізів, вільного простору для пересування, контрастне маркування

сходинок та інформаційні таблички зі шрифтом Брайля, тактильні елементи, адаптовані меблі, що регулюються під ріст і потреби вихованців, спеціальні поручні, адаптована висота раковин та унітазів.

- *Зонування.* Організація предметно-просторового середовища для ефективного чергування активності та релаксації базується на створенні окремих функціональних осередків (локацій).

1. Осередок усамітнення (миру та спокою), необхідний для зниження рівня тривожності та емоційного відновлення дітей, які втомилися від колективної взаємодії. Наповнення: намет-вігвам, м'які безкаркасні крісла-мішки, подушки з різними текстурами, балдахін з легкої напівпрозорої тканини. Матеріали: сімейні фотоальбоми, м'які іграшки-антистрес, навушники з аудіоказками чи звуками природи.

2. Осередок сенсорного розвантаження слугує для стабілізації нервової системи та регуляції сенсорного сприйняття дитини. Наповнення: світлові столи для малювання піском, повітряно-бульбашкові колони, сухий басейн із кульками. Інструменти: лава-лампи, арома-мішечки з лавандою, масажні килимки та балансири для ніг, м'яке кольорове підсвічування.

3. Осередок творчості (арт-простір) стимулює самовираження дитини, розвиває креативне мислення та дозволяє трансформувати емоції через мистецтво. Наповнення: мольберти, столи-трансформери, магнітні та маркерні дошки на стінах, «Стіна творчості». Матеріали: фарби, глина, тісто для ліплення, кольоровий папір, природні матеріали (шишки, мушлі, каштани).

4. Ігровий осередок, простір для соціалізації, рольових ігор та сюжетно-ігрової діяльності. Наповнення: тематичні меблі («Кухня», «Лікарня», «Майстерня»), ляльковий театр, великі м'які модулі для конструювання, великий килим у центрі для безпечних рухливих ігор та комунікації дітей у колі, марковані контейнери на низьких полицях, щоб діти могли самостійно брати та прибирати іграшки.

5. Осередок дрібної моторики та логіки спрямований на розвиток координації рухів, посидючості, аналітичного мислення та підготовку руки до письма. Наповнення: бізборди (сенсорні дошки з замочками, кнопками, шестернями) на стінах. Матеріали: конструктори різного типу (включаючи LEGO), пазли, мозаїки, шнурівки, намистини для нанизування, сортери, геометричні головоломки, танграми, картки для логічних ігор.

- *Ресурсна кімната/Кабінет вчителя-дефектолога.* Спеціально облаштований простір для індивідуальних корекційно-розвиткових занять, що поділяється на навчальну зону (дидактичні матеріали, картки PECS, розвивальні ігри) та сенсорну зону (сухий басейн, балансири, світлові панелі).

Психологічна підтримка та ментальне здоров'я дітей з ООП

Психологічна підтримка та збереження ментального здоров'я учнів із особливими освітніми потребами (ООП) у 2026-2027 навчальному році базуються на системних реформах Міністерства освіти і науки України, спрямованих на цифровізацію, міжсекторальну взаємодію та впровадження нових стандартів інклюзії. Головний акцент зміщено з епізодичної допомоги на створення безперервного травма-інформованого та безбар'єрного освітнього середовища в межах Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?»

(URL: <https://hromady.org/kabinet-ministriv-zatverdiv-koncepciyu-rozvitku-psixologichnoi-sluzhbi/>, URL: https://www.mc.if.ua/files/Vyhovna_robota/2024/)

Через тривалий вплив стресу особлива увага приділяється психоемоційному стану учнів, особливо з ООП.

- *Профілактика травми:* запобігання вторинній психологічній травматизації під час занять та перебування в укриттях.
- *Регулярні інструменти:* впровадження щоденних хвилинок ментального здоров'я та психологічного розвантаження.
- *Підтримка дітей з ментальними труднощами:* реалізація профільних рекомендацій МОН щодо супроводу учнів із розладами психіки чи поведінки.

Освітній процес у 2026-2027 н. р. вимагає застосування науково обґрунтованих і травма-інформованих методів.

- *Сенсорна інтеграція та розвантаження:*
 - облаштування у закладах освіти адаптованих ресурсних кімнат та зон психоемоційного перезавантаження;
 - використання важких ковдр, сенсорних іграшок та тренажерів для зниження рівня стресу в учнів із розладами аутистичного спектра (РАС) чи РДУГ.
- *Арт-терапія та ігрові методи:*
 - впровадження ліплення, ізотерапії та казкотерапії для безмовного вираження дитиною своїх страхів;
 - застосування адаптованих настільних та рухливих ігор для соціалізації та зниження бар'єрів у спілкуванні з однолітками.
- *Рутинна стабілізація та передбачуваність:*
 - використання візуальних розкладів, карток PECS та чітких алгоритмів дій під час тривоги;
 - застосування вчителями та асистентами вчителя [5-ти крокової моделі психосоціальної підтримки](https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/68b/e85/643/68be85643d0ee855757892.pdf) у кризових станах (URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/68b/e85/643/68be85643d0ee855757892.pdf>; URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2/list-mon.pdf>).

Цифровізація супроводу інклюзивного навчання

У 2026-2027 навчальному році цифровізація супроводу інклюзивного навчання в Україні переходить на якісно новий рівень відповідно до [Постанови КМУ №129 від 05.02.2026 року](#) та [рекомендацій МОН щодо початку нового навчального року](#). Головною метою цифрової трансформації інклюзії є мінімізація паперової бюрократії, підвищення точності моніторингу розвитку дитини з особливими освітніми потребами (ООП) та створення безбар'єрного екосередовища (URL: <https://vector.ued.gov.ua/uk/mpk/4622/detail/>; URL: <https://vector.ued.gov.ua/uk/mpk/4622/detail/>).

АІКОМ: Програмно-апаратний комплекс [АІКОМ](#) (Автоматизований інформаційний комплекс освітнього менеджменту) є ключовою державною системою для ведення електронної звітності, обліку учасників освітнього процесу та прийняття управлінських рішень в українській освіті (URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki/avtomatizovaniy-informatsiyniy-kompleks-osvitnogo-menedzhmentu>; URL: <https://aikom.iea.gov.ua/site/about>).

- *Цифрова верифікація «Пакунку школяра»*. Обов'язковим є точне цифрове внесення даних дітей з ООП для успішного нарахування державної цільової допомоги у розмірі 5 000 гривень батькам першокласників (Лист МОН № 1/15255-26 від 14.07.2026 р. «Про реалізацію державної ініціативи "Пакунок школяра"» (URL: <https://mon.gov.ua/news/zapusk-prohramy-pakunok-shkoliara-pidtrymka-rodyn-z-ditmy-na-starti-shkilnoho-zhyttia>).

- *Ведення документації*. Запроваджується обов'язковий журнал обліку занять (психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових), який інтегрується в електронну систему АІКОМ (URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/inklyuzivne-navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2/list-mon-26082025-117666-25-rekomendaciyi.pdf>).

- *Цифровізація ІПР*. Заповнення, оновлення та моніторинг ІПР інтегруються до автоматизованих систем (зокрема АС «ІРЦ» та державних освітніх реєстрів), що спрощує обмін даними між закладом освіти, Інклюзивно-ресурсними центрами (ІРЦ) та батьками.

- *Електронна взаємодія з ІРЦ*. Обмін висновками Інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ) та відстеження динаміки дитини повністю автоматизовано, що виключає паперову бюрократію. (URL: <https://mon.gov.ua/news/mon-udoskonaliuie-orhanizatsiiu-inkliuzyvnoho-navchannia-v-zakladakh-zahalnoi-serednoi-osvity>).

- *Внесення даних про учнів спеціальних класів до Автоматизованої системи ІРЦ*. АС ІРЦ є єдиним державним інструментом обліку дітей з особливими освітніми потребами (ООП). Це регламентовано нормативно-правовими актами Міністерства освіти і науки України щодо організації інклюзивного та спеціального навчання (URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/osvita-2/inklyuzivne>

navchannya/dlya-fakhivtsiv/metodichni-rekomendatsii-2/list-mon-26082025-117666-25-rekomendaciyi.pdf,

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0024-21#Text>).

- *Асистентські е-журнали.* Для асистентів учителів та вузьких фахівців запроваджуються гнучкі електронні графіки, розклади та цифрові листки обліку корекційно-розвиткових занять (URL: <https://mon.gov.ua/news/elektronnyi-zhurnal-u-shkoli-pro-holovne>).

- *Доступність «ВШО»:* Всеукраїнська школа онлайн (ВШО) активно модернізується, щоб забезпечити безбар'єрний доступ до освіти для всіх учнів, включаючи дітей із особливими освітніми потребами (URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/tsifrova-transformatsiya-osviti-i-nauki/vseukrainska-shkola-onlayn-2>).

Наголошуємо, що безпека учасників освітнього процесу є головним пріоритетом у 2026/2027 навчальному році. Організація навчання в умовах воєнного стану вимагає особливої гнучкості, чітких алгоритмів дій під час повітряних тривог та обов'язкової наявності надійних укриттів.

Неля ТОКАРЕНКО, методист ресурсного центру підтримки інклюзивної освіти Полтавської академії неперервної освіти ім. М.В. Остроградського

Бажаємо успіхів!
Все буде Україна!